

ONA TILINI O'QITISH JARAYONIDA BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLILIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING XUSUSIYATLARI.

Rasulova Moxinur Hotamjon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

70111401 – Ta'lim va tarbiya nazariyasi va

metodikasi (boshlang'ich ta'lim)

yo'nalishi magistratura talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim tizimida ona tilini o'qitish jarayonida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning dolzarb jihatlari yoritiladi. Kasbiy kompetentlik tarkibiy qismlari, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlardan foydalanish imkoniyatlari, amaliyot bilan uyg'unlashtirishning mexanizmlari ilmiy asosda tahlil qilinadi. Shuningdek, boshlang'ich sinf o'qituvchisini tayyorlashda ona tili fanining o'rni va uning orqali kommunikativ, lingvistik, metodik va axloqiy kompetensiyalarni shakllantirish strategiyalari muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: ona tili ta'limi, boshlang'ich sinf o'qituvchisi, kasbiy kompetentlik, metodik yondashuv, lingvodidaktika, ta'lim sifati, pedagogik innovatsiyalar.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimi boshlang'ich sinf o'qituvchisiga ko'p qirrali kasbiy bilim va ko'nikmalar majmuasiga ega bo'lishni talab etmoqda. Ayniqsa, ona tilini o'qitish jarayoni orqali o'quvchilarning fikrlash madaniyati, nutq madaniyati va tilni estetik idrok etish salohiyatini shakllantirish o'qituvchining yuksak kasbiy tayyorgarligiga bog'liq. Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini takomillashtirish ularning nazariy bilimlari va amaliy tajribasini uyg'unlashtirishni taqozo etadi. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ona tili ta'limi orqali kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish xususiyatlari atroflicha tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili

O'zbekistonda ta'lim sifatini oshirishga doir davlat dasturlari, jumladan, "O'qituvchi maqomini oshirish to'g'risida"gi qarorlar o'qituvchi tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuvni ilgari surmoqda.

V. I. Shakhmatov, N. A. Dobrolyubov, H. G'. Yo'ldoshev, M. Qodirova, X. Yo'ldoshev singari olimlarning ishlarida til o'qitish metodikasining lingvodidaktik asoslari yoritilgan. A. Zunnunov va I. G'afforovning boshlang'ich ta'lim

metodikasiga oid tadqiqotlarida til materialini bosqichma-bosqich o'zlashtirish va kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish bo'yicha metodik tavsiyalar keltirilgan.

Xorijiy adabiyotlarda, xususan, J. Richards va A. Burnsning ta'lim metodologiyasi bo'yicha ishlari bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentlik modellarini ishlab chiqishda muhim manbadir.

Natijalar

Ona tili o'qitish jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirishning xususiyatlari keng va ko'p qirrali mavzu bo'lib, bu jarayon ta'limning sifati va o'quvchilarning tilni o'zlashtirish darajasiga bevosita ta'sir qiladi. Quyida ushbu jarayonning asosiy xususiyatlari batafsil yoritiladi:

Lingvistik va metodik bilimlarning chuqur integratsiyasi

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari ona tili (o'zbek tili) o'qitish jarayonida nafaqat tilning fonetika, leksika, grammatika va stilistika kabi asosiy komponentlarini chuqur bilishi, balki ushbu bilimlarni o'quvchilarga yetkazishning samarali usullarini ham o'zlashtirishi zarur. Bu quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

- Tilshunoslik asoslari: O'qituvchi o'zbek tilining tuzilishi, uning fonetik xususiyatlari (masalan, urg'u, intonatsiya), so'z yasalishi va sintaktik qurilmalarni yaxshi bilishi kerak. Bu bilimlar o'quvchilarga to'g'ri talaffuz va yozuv ko'nikmalarini o'rgatishda asos bo'lib xizmat qiladi.

- Metodik yondashuvlar: O'qituvchi boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda darslarni tashkil qilishi lozim. Masalan, o'yinli mashg'ulotlar, hikoya yozish, dialoglar tuzish kabi interfaol metodlar orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirish mumkin.

- Differensial o'qitish: Har bir o'quvchining o'ziga xos o'quv darajasi va qobiliyatlarini hisobga olib, dars rejasini moslashtirish. Masalan, ba'zi o'quvchilar uchun qo'shimcha mashqlar, boshqalari uchun esa soddalashtirilgan materiallar talab qilinishi mumkin.

Pedagogik mahorat va kommunikativ kompetensiya

Ona tili o'qitish jarayoni o'qituvchidan yuqori darajadagi muloqot qobiliyati va pedagogik mahoratni talab qiladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashda quyidagi jihatlari muhim:

- O'quvchilar bilan muloqot: O'qituvchi o'quvchilar bilan ochiq, do'stona va tushunarli muloqot qilishi kerak. Bu o'quvchilarning tilni o'rganishga bo'lgan ishonchini oshiradi va sinfda ijobiy muhit yaratadi.

- Nutqni rivojlantirish: O'qituvchi o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishga alohida e'tibor berishi lozim. Masalan, hikoya aytib berish, suhbatlashish yoki kichik insholar yozish kabi mashqlar orqali o'quvchilarning fikrlash va ifoda qilish qobiliyatlari oshiriladi.

- Motivatsiya va rag'batlantirish: O'quvchilarni ona tilini o'rganishga undash uchun o'qituvchi ijodiy va qiziqarli usullardan foydalanishi kerak. Masalan, adabiy o'qish musobaqalari, she'r yozish yoki ertak muhokamasi kabi faoliyatlar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi.

Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish

Zamonaviy ta'lim muhitida raqamli texnologiyalar ona tili o'qitishda muhim o'rin tutadi. Bo'lajak o'qituvchilar quyidagi ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak:

- Interaktiv vositalar: Interaktiv doskalar, ta'lim ilovalari va multimedia resurslari (masalan, video, audio materiallar) orqali darslarni yanada qiziqarli qilish mumkin. Masalan, o'zbek xalq ertaklari animatsiyalari yoki fonetik mashqlar uchun maxsus ilovalar o'quvchilarning diqqatini jalb qiladi.

- Onlayn platformalar: Google Classroom, Zoom yoki boshqa ta'lim platformalari orqali darslarni tashkil qilish va masofaviy ta'lim imkoniyatlaridan foydalanish.

- Raqamli savodxonlik: O'qituvchilar raqamli resurslarni tanlash, ularni dars jarayoniga moslashtirish va xavfsiz foydalanishni o'rganishi kerak. Bu, ayniqsa, pandemiya davrida masofaviy ta'limning muhimligi oshgani sababli dolzarbdir.

Individ va differensial yondashuv

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv darajasi, qiziqishlari va qobiliyatlari turlicha bo'ladi. O'qituvchi quyidagi usullarni qo'llashi mumkin:

- Shaxsiy ehtiyojlarni aniqlash: O'quvchilarning o'qish, yozish yoki og'zaki nutqidagi muammolarini aniqlash uchun diagnostik testlar o'tkazish.

- Moslashuvchan dars rejasi: O'quvchilarning turli darajalariga mos keladigan vazifalar tayyorlash. Masalan, ba'zi o'quvchilar uchun oddiy matnlar, boshqalari uchun esa murakkabroq adabiy parchalar berilishi mumkin.

- Inklyuziv ta'lim: Nogironligi bo'lgan yoki maxsus ehtiyojlarga ega o'quvchilar uchun moslashtirilgan dars materiallari va metodlardan foydalanish.

Madaniy va axloqiy jihatlar

Ona tili o'qitish jarayoni faqat tilni o'rgatish bilan cheklanmaydi, balki o'quvchilarga milliy madaniyat, an'analar va axloqiy qadriyatlarning singdirilishiga xizmat qiladi:

- Milliy qadriyatlar: O'zbek xalqining tarixi, adabiyoti, folklori va an'analarini o'quv jarayoniga integratsiya qilish. Masalan, Alisher Navoiy, Abdulla Oripov kabi shoirlarning she'rlari yoki xalq ertaklari orqali o'quvchilarni vatanparvarlik va axloqiy qadriyatlar ruhida tarbiyalash.

- Axloqiy tarbiya: O'qituvchi o'quvchilarga hurmat, mehr-oqibat, halollik kabi qadriyatlar haqida o'rgatishi va ularga o'rnak bo'lishi kerak.

- Madaniyatlararo muloqot: Agar sinfda turli millat vakillari bo'lsa, o'zbek tili orqali ularni umumiy madaniy muhitga integratsiya qilish va o'zaro hurmatni shakllantirish.

Doimiy kasbiy rivojlanish

O'qituvchining kasbiy kompetentligi doimiy rivojlanishni talab qiladi. Bu quyidagi yo'llar bilan amalga oshiriladi:

- Malaka oshirish kurslari: O'qituvchilar uchun maxsus tashkil qilinadigan seminarlar, treninglar va kurslar orqali yangi metodikalar va texnologiyalarni o'rganish.

- Xalqaro tajriba almashish: Xorijiy ta'lim tajribalarini o'rganish, masalan, Finlyandiya yoki Janubiy Koreya kabi ta'lim sohasida ilg'or davlatlarning metodikalarini o'zlashtirish.

- Ilmiy tadqiqotlar: O'qituvchilar ona tili o'qitishning samarali usullari bo'yicha ilmiy maqolalar o'qishi, tadqiqotlar olib borishi va o'z tajribalarini boshqalar bilan bo'lishishi mumkin.

Praktik tajriba va refleksiya

Kasbiy kompetentlikni rivojlantirishda amaliy tajriba va o'z faoliyatini tahlil qilish muhim ahamiyatga ega:

- Amaliyotlar: Bo'lajak o'qituvchilar maktablarda real sinf muhitida amaliyot o'tashi, dars o'tish va o'quvchilar bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishi kerak.

- Refleksiya: O'qituvchi o'z darslarini tahlil qilib, qaysi usullar samarali bo'lganini va qaysilarini yaxshilash kerakligini aniqlashi lozim. Masalan, darsdan so'ng o'quvchilarning fikr-mulohazalarini olish yoki dars videosini tahlil qilish.

- Mentorlik: Tajribali o'qituvchilar bilan hamkorlik qilish va ularning maslahatlaridan foydalanish bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga yordam beradi.

O'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish

Ona tili o'qitish jarayonida o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish o'qituvchining muhim vazifalaridan biridir:

- Ijodiy yozuv: O'quvchilarga hikoya, she'r yoki insho yozish kabi vazifalar berish orqali ularning tasavvurini rivojlantirish.

- Tanqidiy fikrlash: Adabiy matnlarni tahlil qilish, muhokama qilish va o'z fikrlarini asoslab ifoda etishni o'rgatish.

- Muammolarni hal qilish: Til o'rganishda duch kelinadigan muammolarni (masalan, imlo xatolari) mustaqil ravishda hal qilishga o'rgatish.

Xulosa

Ona tili o'qitish jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirish tilshunoslik, pedagogika, raqamli texnologiyalar va madaniy jihatlarining uyg'unlashgan yondashuvini talab qiladi. O'qituvchilar nafaqat

bilimdon, balki ijodiy, moslashuvchan va o'quvchilar bilan samarali muloqot qila oladigan mutaxassislar bo'lishi kerak. Doimiy o'qish, amaliyot va refleksiya orqali ular o'z malakalarini yanada oshirishi mumkin.

Ona tilini o'qitish jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirish uchun lingvistik bilim, metodik ko'nikma, kommunikativ yondashuvlar va mustaqil tahlil qilish salohiyatlarini shakllantirish zarur. Bu o'qituvchi shaxsining kasbiy pishganlik darajasini belgilovchi muhim omildir.

Adabiyotlar.

1. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. Toshkent, TDPU, 2003.
2. Xudoyqulova SH.M. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari metodik tayyorgarligining kvalimetrik diagnostikasi: Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Samarqand, 2022. - 45 b.
3. Hamzayev H.X. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarda ijtimoiy faollik ko'nikmalarini shakllantirishga tayyorlash tizimini takomillashtirish: Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Nukus, 2019. - 52 b.
4. Hamzayev H.X. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarda ijtimoiy faollik ko'nikmalarini shakllantirishga tayyorlash tizimini takomillashtirish: Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Nukus, 2019. - 52 b.
5. Белкин А.С. Компетентность, профессионализм, мастерство. — Екатеринбург: Урал. гос. лед. ун-т, 2006. — 176 с.
6. Sariyev Sh. Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash orqali nutq o'stirish metodikasi (Monografiya). – Toshkent: «Ilm ziyo zakovat», 2022. – 120 b.
7. Ro'zieva D., Tolipov O'. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent,: Innovatsiya Ziyo, 2019. - B.71-79. Rubinshteyn, S.L. Chelovek i mir./ C.L. Rubinshteyn.– SPb.: Piter, 2012. – 224s.
8. Ro'zieva D., Tolipov O'. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent,: Innovatsiya Ziyo, 2019. - B.71-79. Rubinshteyn, S.L. Chelovek i mir./ C.L. Rubinshteyn.– SPb.: Piter, 2012. – 224s.

Ona tilini o'qitish jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirishning xususiyatlari.

*Rasulova Moxinur Hotamjon qizi
Andijon davlat pedagogika inastitut*

70111401 – *Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang'ich ta'lim)*
yo'nalishi magistratura talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim tizimida ona tilini o'qitish jarayonida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning dolzarb jihatlari yoritiladi. Kasbiy kompetentlik tarkibiy qismlari, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlardan foydalanish imkoniyatlari, amaliyot bilan uyg'unlashtirishning mexanizmlari ilmiy asosda tahlil qilinadi. Shuningdek, boshlang'ich sinf o'qituvchisini tayyorlashda ona tili fanining o'rni va uning orqali kommunikativ, lingvistik, metodik va axloqiy kompetensiyalarni shakllantirish strategiyalari muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: ona tili ta'limi, boshlang'ich sinf o'qituvchisi, kasbiy kompetentlik, metodik yondashuv, lingvodidaktika, ta'lim sifati, pedagogik innovatsiyalar.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimi boshlang'ich sinf o'qituvchisiga ko'p qirrali kasbiy bilim va ko'nikmalar majmuasiga ega bo'lishni talab etmoqda. Ayniqsa, ona tilini o'qitish jarayoni orqali o'quvchilarning fikrlash madaniyati, nutq madaniyati va tilni estetik idrok etish salohiyatini shakllantirish o'qituvchining yuksak kasbiy tayyorgarligiga bog'liq. Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini takomillashtirish ularning nazariy bilimlari va amaliy tajribasini uyg'unlashtirishni taqozo etadi. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ona tili ta'limi orqali kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish xususiyatlari atroflicha tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili

O'zbekistonda ta'lim sifatini oshirishga doir davlat dasturlari, jumladan, "O'qituvchi maqomini oshirish to'g'risida"gi qarorlar o'qituvchi tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuvni ilgari surmoqda.

V. I. Shakhmatov, N. A. Dobrolyubov, H. G'. Yo'ldoshev, M. Qodirova, X. Yo'ldoshev singari olimlarning ishlarida til o'qitish metodikasining lingvodidaktik asoslari yoritilgan. A. Zunnunov va I. G'afforovanning boshlang'ich ta'lim metodikasiga oid tadqiqotlarida til materialini bosqichma-bosqich o'zlashtirish va kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish bo'yicha metodik tavsiyalar keltirilgan.

Xorijiy adabiyotlarda, xususan, J. Richards va A. Burnsning ta'lim metodologiyasi bo'yicha ishlari bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentlik modellarini ishlab chiqishda muhim manbadir.

Natijalar

Ona tili o'qitish jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirishning xususiyatlari keng va ko'p qirrali mavzu bo'lib, bu jarayon ta'limning sifati va o'quvchilarning tilni o'zlashtirish darajasiga bevosita ta'sir qiladi. Quyida ushbu jarayonning asosiy xususiyatlari batafsil yoritiladi:

Lingvistik va metodik bilimlarning chuqur integratsiyasi

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari ona tili (o'zbek tili) o'qitish jarayonida nafaqat tilning fonetika, leksika, grammatika va stilistika kabi asosiy komponentlarini chuqur bilishi, balki ushbu bilimlarni o'quvchilarga yetkazishning samarali usullarini ham o'zlashtirishi zarur. Bu quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

- Tilshunoslik asoslari: O'qituvchi o'zbek tilining tuzilishi, uning fonetik xususiyatlari (masalan, urg'u, intonatsiya), so'z yasalishi va sintaktik qurilmalarni yaxshi bilishi kerak. Bu bilimlar o'quvchilarga to'g'ri talaffuz va yozuv ko'nikmalarini o'rgatishda asos bo'lib xizmat qiladi.

- Metodik yondashuvlar: O'qituvchi boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda darslarni tashkil qilishi lozim. Masalan, o'yinli mashg'ulotlar, hikoya yozish, dialoglar tuzish kabi interfaol metodlar orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirish mumkin.

- Differensial o'qitish: Har bir o'quvchining o'ziga xos o'quv darajasi va qobiliyatlarini hisobga olib, dars rejasini moslashtirish. Masalan, ba'zi o'quvchilar uchun qo'shimcha mashqlar, boshqalari uchun esa soddalashtirilgan materiallar talab qilinishi mumkin.

Pedagogik mahorat va kommunikativ kompetensiya

Ona tili o'qitish jarayoni o'qituvchidan yuqori darajadagi muloqot qobiliyati va pedagogik mahoratni talab qiladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashda quyidagi jihatlari muhim:

- O'quvchilar bilan muloqot: O'qituvchi o'quvchilar bilan ochiq, do'stona va tushunarli muloqot qilishi kerak. Bu o'quvchilarning tilni o'rganishga bo'lgan ishonchini oshiradi va sinfda ijobiy muhit yaratadi.

- Nutqni rivojlantirish: O'qituvchi o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishga alohida e'tibor berishi lozim. Masalan, hikoya aytib berish, suhbatlashish yoki kichik insholar yozish kabi mashqlar orqali o'quvchilarning fikrlash va ifoda qilish qobiliyatlari oshiriladi.

- Motivatsiya va rag'batlantirish: O'quvchilarni ona tilini o'rganishga undash uchun o'qituvchi ijodiy va qiziqarli usullardan foydalanishi kerak. Masalan, adabiy o'qish musobaqalari, she'r yozish yoki ertak muhokamasi kabi faoliyatlar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi.

Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish

Zamonaviy ta'lim muhitida raqamli texnologiyalar ona tili o'qitishda muhim o'rin tutadi. Bo'lajak o'qituvchilar quyidagi ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak:

- Interaktiv vositalar: Interaktiv doskalar, ta'lim ilovalari va multimedia resurslari (masalan, video, audio materiallar) orqali darslarni yanada qiziqarli qilish mumkin. Masalan, o'zbek xalq ertaklari animatsiyalari yoki fonetik mashqlar uchun maxsus ilovalar o'quvchilarning diqqatini jalb qiladi.

- Onlayn platformalar: Google Classroom, Zoom yoki boshqa ta'lim platformalari orqali darslarni tashkil qilish va masofaviy ta'lim imkoniyatlaridan foydalanish.

- Raqamli savodxonlik: O'qituvchilar raqamli resurslarni tanlash, ularni dars jarayoniga moslashtirish va xavfsiz foydalanishni o'rganishi kerak. Bu, ayniqsa, pandemiya davrida masofaviy ta'limning muhimligi oshgani sababli dolzarbdir.

Individ va differensial yondashuv

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv darajasi, qiziqishlari va qobiliyatlari turlicha bo'ladi. O'qituvchi quyidagi usullarni qo'llashi mumkin:

- Shaxsiy ehtiyojlarni aniqlash: O'quvchilarning o'qish, yozish yoki og'zaki nutqidagi muammolarini aniqlash uchun diagnostik testlar o'tkazish.

- Moslashuvchan dars rejasi: O'quvchilarning turli darajalariga mos keladigan vazifalar tayyorlash. Masalan, ba'zi o'quvchilar uchun oddiy matnlar, boshqalari uchun esa murakkabroq adabiy parchalar berilishi mumkin.

- Inklyuziv ta'lim: Nogironligi bo'lgan yoki maxsus ehtiyojlarga ega o'quvchilar uchun moslashtirilgan dars materiallari va metodlardan foydalanish.

Madaniy va axloqiy jihatlar

Ona tili o'qitish jarayoni faqat tilni o'rgatish bilan cheklanmaydi, balki o'quvchilarga milliy madaniyat, an'analar va axloqiy qadriyatlarning singdirilishiga xizmat qiladi:

- Milliy qadriyatlar: O'zbek xalqining tarixi, adabiyoti, folklori va an'analarini o'quv jarayoniga integratsiya qilish. Masalan, Alisher Navoiy, Abdulla Oripov kabi shoirlarning she'rlari yoki xalq ertaklari orqali o'quvchilarni vatanparvarlik va axloqiy qadriyatlar ruhida tarbiyalash.

- Axloqiy tarbiya: O'qituvchi o'quvchilarga hurmat, mehr-oqibat, halollik kabi qadriyatlar haqida o'rgatishi va ularga o'rnak bo'lishi kerak.

- Madaniyatlararo muloqot: Agar sinfda turli millat vakillari bo'lsa, o'zbek tili orqali ularni umumiy madaniy muhitga integratsiya qilish va o'zaro hurmatni shakllantirish.

Doimiy kasbiy rivojlanish

O'qituvchining kasbiy kompetentligi doimiy rivojlanishni talab qiladi. Bu quyidagi yo'llar bilan amalga oshiriladi:

- Malaka oshirish kurslari: O'qituvchilar uchun maxsus tashkil qilinadigan seminarlar, treninglar va kurslar orqali yangi metodikalar va texnologiyalarni o'rganish.

- Xalqaro tajriba almashish: Xorijiy ta'lim tajribalarini o'rganish, masalan, Finlyandiya yoki Janubiy Koreya kabi ta'lim sohasida ilg'or davlatlarning metodikalarini o'zlashtirish.

- Ilmiy tadqiqotlar: O'qituvchilar ona tili o'qitishning samarali usullari bo'yicha ilmiy maqolalar o'qishi, tadqiqotlar olib borishi va o'z tajribalarini boshqalar bilan bo'lishishi mumkin.

Praktik tajriba va refleksiya

Kasbiy kompetentlikni rivojlantirishda amaliy tajriba va o'z faoliyatini tahlil qilish muhim ahamiyatga ega:

- Amaliyotlar: Bo'lajak o'qituvchilar maktablarda real sinf muhitida amaliyot o'tashi, dars o'tish va o'quvchilar bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishi kerak.

- Refleksiya: O'qituvchi o'z darslarini tahlil qilib, qaysi usullar samarali bo'lganini va qaysilarini yaxshilash kerakligini aniqlashi lozim. Masalan, darsdan so'ng o'quvchilarning fikr-mulohazalarini olish yoki dars videosini tahlil qilish.

- Mentorlik: Tajribali o'qituvchilar bilan hamkorlik qilish va ularning maslahatlaridan foydalanish bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga yordam beradi.

O'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish

Ona tili o'qitish jarayonida o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish o'qituvchining muhim vazifalaridan biridir:

- Ijodiy yozuv: O'quvchilarga hikoya, she'r yoki insho yozish kabi vazifalar berish orqali ularning tasavvurini rivojlantirish.

- Tanqidiy fikrlash: Adabiy matnlarni tahlil qilish, muhokama qilish va o'z fikrlarini asoslab ifoda etishni o'rgatish.

- Muammolarni hal qilish: Til o'rganishda duch kelinadigan muammolarni (masalan, imlo xatolari) mustaqil ravishda hal qilishga o'rgatish.

Xulosa

Ona tili o'qitish jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirish tilshunoslik, pedagogika, raqamli texnologiyalar va madaniy jihatlarining uyg'unlashgan yondashuvini talab qiladi. O'qituvchilar nafaqat bilimdon, balki ijodiy, moslashuvchan va o'quvchilar bilan samarali muloqot qila oladigan mutaxassislar bo'lishi kerak. Doimiy o'qish, amaliyot va refleksiya orqali ular o'z malakalarini yanada oshirishi mumkin.

Ona tilini o'qitish jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirish uchun lingvistik bilim, metodik ko'nikma, kommunikativ yondashuvlar va mustaqil tahlil qilish salohiyatlarini shakllantirish zarur. Bu o'qituvchi shaxsining kasbiy pishganlik darajasini belgilovchi muhim omildir.

Adabiyotlar.

9. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. Toshkent, TDPU, 2003.

10. Xudoyqulova SH.M. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari metodik tayyorgarligining kvalimetrik diagnostikasi: Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Samarqand, 2022. - 45 b.
11. Hamzayev H.X. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarda ijtimoiy faollik ko'nikmalarini shakllantirishga tayyorlash tizimini takomillashtirish: Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Nukus, 2019. - 52 b.
12. Hamzayev H.X. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarda ijtimoiy faollik ko'nikmalarini shakllantirishga tayyorlash tizimini takomillashtirish: Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Nukus, 2019. - 52 b.
13. Белкин А.С. Компетентность, профессионализм, мастерство. — Екатеринбург: Урал. гос. лед. ун-т, 2006. — 176 с.
14. Sariyev Sh. Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash orqali nutq o'stirish metodikasi (Monografiya). – Toshkent: «Ilm ziyo zakovat», 2022. – 120 b.
15. Ro'zieva D., Tolipov O'. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent,: Innovatsiya Ziyo, 2019. - B.71-79. Rubinshteyn, S.L. Chelovek i mir./ C.L. Rubinshteyn.– SPb.: Piter, 2012. – 224s.
16. Ro'zieva D., Tolipov O'. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent,: Innovatsiya Ziyo, 2019. - B.71-79. Rubinshteyn, S.L. Chelovek i mir./ C.L. Rubinshteyn.– SPb.: Piter, 2012. – 224s.